

**Ethica Amoris, Sive Theologia Sanctorum, Magni
Præsertim Augustini, Et Thomæ Aquinatis**

Circa Universam Amoris & Morum Doctrinam, Adversus Novitias Opiniones
Strenuè propugnata, Et In Materiis Principaliter Hodie Controversis
Fundamentaliter discussa

De Externis Regulis Amoris Et Morum, Legibus Utique, ac Præceptis
Virtutum Theologicarum, & Cardinalium, necnon Decalogi & Ecclesiae -
Libros Vndecim Complectens

Henricus, de Sancto Ignatio

Leodii, 1709

Liber Septimus. Amor Fortis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73203](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73203)

LIBER SEPTIMUS.

AMOR FORTIS.

34 **V**erè Concilium Araus. dicit, quòd fortitudinem Christianorum Dei charitas facit: quia fortis est ut mors dilectio, Cant. 17. Uique aded fortis, ut qui corde perfecto Deum amat, nec mortem, nec supplicia timeat, sed corpus suum tradat, ita ut ardeat, nec in tormentis deficiat. Magna profectò est ista dilectio, testeque Augustino serm. 15. de verb. Apost. *Multum amavit, qui torqueri potuit, desicere non potuit. Sed ille non potuit tanta perferre sine amore.* Nec sine amore forti. Quia, ut iterum ait lib. de patientia c. 4. *vis desideriorum facit tolerantiam laborum; & nemo, nisi pro eo quod delectat, sponte suscipit ferre quod cruciat.* Tuncque Dei dilectio maxima est in hac vita, quando pro illa ipsa contemnitur vita, lib. de nat. & grat. c. 70. *Hac vera fortitudo est* (inquit Ambrosius lib. 1. de offic. Ministr. c. 36.) *quam habet Christi Athleta: quia nisi legitimo certamine non coronatur.* Talis fuit fortitudo Martyrum, quos Cyprianus epist. 8. sic affatur: *Quibus vos laudibus predicem, fortissimi Fratres? Robur pectoris vestri, & perseverantiam fidei quo praconio exornem? Tolerastis usque ad consummationem gloria durissimam questionem, nec cessistis suppliciis, sed vobis potius supplicia cessarunt.... Inexpugnabilem fidem superare non potuit sevens diu plaga repetita, quamvis, rupta compage viscerum, torquerentur in servitio Dei, jam non membra, sed viscera. Quale illud fuit spectaculum Domino! quam sublimem! quam magnum!..... pretiosa mors haec est, qua emit immortalitatem pretio sui sanguinis, qua accipit coronam de consummatione virtutis.* Nec tamen solis illis fortissimis Athleticis, sed & nobis, in pace Ecclesiae viventibus, fortitudo necessaria est. Cum habeat & pax Ecclesiae Martyres suos. Siquidem tota vita Christiani, si secundum Evangelium vivat, crux est & martyrium, adversus pravitas utique cupiditates, adversus mundi blanditias, & terrores, adversus continuas diaboli impugnationes, adversus rectores mundi, & tenebrarum harum. Sed praevallere non poterunt, si induamur armaturam Dei, loricaeque charitatis christi. *Quis enim nos separabit à charitate Christi? tribulatio? an angustia? an fames? an nuditas? an periculum? an persecutio? an gladius? Sed in his omnibus superamus propter eum qui dilexit nos. Certus sum enim, quia neque mors, neque vita, neque Angeli, neque Principatus, neque*

Virtutes.... neque creatura alia poterit nos separare à charitate Dei, Rom. 8.

CAPUT I.

Fortitudinis duplex acceptio & officium.

Sanctus Thomas q. 123. a. 2. observat 35 *S*duplicem fortitudinis acceptionem. Primò enim sumitur pro animi firmitate in bene operando, & sic (inquit) generalis est virtus, seu conditio cujuslibet virtutis: ad virtutem quippe requiritur, ut firmiter, & constanter operetur, ut Philosophus docet 2. Ethic. 4. Secundò, pro animi firmitate in aggrediendis, & sustinendis rebus arduis, & magis in perferendis, quàm in aggrediendis. Quia difficilius est timorem reprimere, quàm audaciam moderari. Difficilius diu manere invictum, praesertim in doloribus, & cruciatibus, quàm subito motu ad aliquid arduum moveri. Atque hinc elucet fortitudo Martyrum, de qua numero praecedenti. Nec dubium quin fortitudo sic accepta, sit virtus, & virtus specialis. Facit enim quòd homo nullis molestiis & terroribus ab honesto recedat, nec temerè se in pericula conjiciat, & ut animum adversus praevisa pericula & terrentia praeparet. *Nisi enim explorentur adversa, cito occupant* (ait Ambrosius lib. 1. de offic. c. 38.) *ut in bello improvisus hostis vix sustinetur, & si imparatos inveniat, facile opprimit; ita animus mala inexplorata plus frangunt.*

Hinc fortitudo definiiri potest, *considerata periculorum susceptio, moderataque aggressio, & invicta molestiarum perpassio....* Ita ferè Tullius lib. 2. de inventione. Unde officium ipsius est moderari timorem, audaciam, & tristitiam. Timorem, ne nimius sit, non ut sit nullus, ubi justa est timoris causa (vitiosum est enim non timere, quomodo & quantum timere oportet.) Audaciam, ne temerè se in pericula conjiciat. Tristitiam, ne propter eam, ex malo praesenti conceptam, animus à bono suscepto deficiat, vel aliquid contra honestatem fiat.

CAPUT II.

Martyrium aduulorum est actus heroicus fortitudinis.

Negant hoc aliqui, dicentes, martyrium esse actus illius virtutis, qua à

persecutoribus impugnatur, v. g. fidei, vel castitatis. Verum affirmant sancti Cyprianus n. 34. relatus, Ambrosius lib. 1. de offic. c. 36. & 41. Chrysostomus homil. 5. in Matth. Augustinus lib. 1. de morib. Eccles. c. 22. & 23. Et probatur ex Apostolo Hebr. 11. de Martyribus dicente, quod *fortes facti sunt in bello*. Necnon ex eo quod martyrio conveniat definitio & officium fortitudinis, de quibus cap. præcedenti.

38 Nec refert, quod mortis acceptatio per se, etiam ex aliis virtutibus procedere queat, absque intuitu ad honestatem propriam fortitudinis: cum equidem in martyrio se offerat propria materia, officiumque fortitudinis, periculum utique mortis, ipse per se, timor, & tristitia moderatio, ne eam impediatur, &c. Unde licet primum & principale motivum actus martyrii sit charitas, per modum imperantis, prout docet S. Thomas q. cit. a. 2. ad 2. fortitudo tamen ad actum illum concurrat per modum elicientis. Et sic martyrium non tantum habet bonitatem actus fidei v. g. vel castitatis, sed & charitatis, & fortitudinis.

CAPUT III.

Requisita ad rationem martyrii.

39 Primum requisitum est per se, etiam ex aliis virtutibus procedere queat, absque intuitu ad honestatem propriam fortitudinis: cum equidem in martyrio se offerat propria materia, officiumque fortitudinis, periculum utique mortis, ipse per se, timor, & tristitia moderatio, ne eam impediatur, &c. Unde licet primum & principale motivum actus martyrii sit charitas, per modum imperantis, prout docet S. Thomas q. cit. a. 2. ad 2. fortitudo tamen ad actum illum concurrat per modum elicientis. Et sic martyrium non tantum habet bonitatem actus fidei v. g. vel castitatis, sed & charitatis, & fortitudinis.

40 Dixi, propter professionem fidei, &c. Martyrem enim non pœna, sed causa facit, ut Augustinus dicit conc. 2. in Psalm. 34. Unde dum quis occiditur propter doctrinam falsam, vel propter sua crimina, non est martyr, licet vanè existimet, se pro fidei veritate occidi. Propterea *nemo vestrum* (ut dicitur 1. Petr. 4.) *patiatur ut homicida, aut fur, &c. si autem ut Christianus, non erubescat; glorificet autem Deum in isto nomine.*

41 Illi quidem fidei Confessores, qui mortem pro Christo habuerunt in voto, jamque ceperunt tormenta pro ipso sustinere, tamen non lethalia, inter Martyres olim fuerunt computati, ut videtur apud Tertullianum lib. ad Martyres, & contra Praxeam, & apud Cyprianum epist. 9. 16. 30. &c. Posterioribus tamen sæculis pro consummatis Martyribus habiti non sunt,

Tom. II.

nec habentur, nisi qui mortem, vel lethalia pro Christo tormenta subierunt.

Secundum requisitum est *voluntaria* mortis pro Christo, sive pro Christi fide, vel alia Christiana virtute, acceptatio. Cum martyrium sit opus virtutis. Nemo verò, absque sua voluntate & consensu, virtutis opus exercet.

Tertium requisitum est, quod quis non resistat Tyranno, sed absque resistencia finat se interfici, Christi exemplo, qui *sicut ovis* non resistens ad occisionem ductus est.

Hinc milites, pro fidei defensione cum pura intentione pugnantes, si in eiusmodi bello à Mahumetanis, Judæis, vel Hæreticis occidantur, multum quidem merentur; non sunt tamen Martyres, nec ut tales ab Ecclesia habentur. Quia magis quarunt infideles occidere, ne fides & religio ab ipsis exterminetur, quam ab ipsis occidi; nec mortem sine resistencia patiuntur, uti passus est Christus, qui, *cum pateretur, tradebat se judicanti injuste*, 1. Petr. 2. & *oblatus est quia voluit, & non aperuit os suum. Sicut ovis ad occisionem ducetur; & quasi agnus coram tundente se obmutescet*. Ila. 53.

Quartum requisitum est, ut fide supernaturali teneat veritatem, pro cujus confessione moritur. Si enim suo dumtaxat iudicio, humanoque sensu aliquam fidei veritatem teneret, aliis repudiatis (prout hæretici faciunt) tamen pro illius veritatis confessione moreretur, Martyr non esset Christi, sed sui sensus & iudicii; nec moreretur pro fide divina (quæ non est in hæreticis, qui propterea Deo placere non possunt) sed pro humana, quæ solâ veritatem illam teneret. Si enim fide divinâ teneret, nullam veritatem divinitus revelatam repudiaret. Eorum tamen patientia *donum Dei est*. Aug. de patientia c. 27. Omnia proinde infidelium opera non sunt peccata. Hinc extra Ecclesiam martyrium non est, nec baptismi sanguinis prodest, uti docent Cyprianus epist. 73. ad Jubajanum, Hieronymus in cap. 1. ad Galat. Augustinus epist. 61. & 167. veter. edit. Necnon lib. 3. contra Cresconium, & lib. 3. contra Donatist. c. 17.

Quintum requisitum est status gratiæ, vel idonea & sufficiens ad gratiam dispositio. Si enim *tradidero corpus meum, ita ut ardeat, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest*, 1. Cor. 13. Et ita docet S. Thomas 3. p. q. 87. a. 1. ad 2.

CAPUT IV.

Requisita in peccatore dispositio, ut martyrium ipsi pro sit ad salutem.

Certum est ex dictis numero præcedenti, affectum, tam actuale, quam virtuale ad peccatum mortale, esse im-

Rt 2

pedimentum reddens peccatorem indispositum, ut ei martyrium profit ad salutem. Solum in dubium revocatur, quænam alia ad id dispositio requiratur.

48 Vega lib. 6. in Concil. Trident. c. 36. putat, sufficere bonam voluntatem patienti pro Christo, cum ipsa mortis perfectione conjunctam; nec peccatori, etiam peccatorum suorum memori, necessariam esse, sive attritionem, sive contritionem. Cum dicta voluntas sit virtualis quædam Dei super omnia dilectio, peccatorumque detestatio.

49 Verum hæc opinio passim rejicitur. Primo, quia ut quis per baptismum aquæ peccatorum veniam consequatur, debet de peccatis suis habere, vel contritionem, vel saltem attritionem. Similiter ergo ut eorum veniam consequatur per baptismum sanguinis. Quod enim sancti Patres martyrium supra baptismum aquæ extollant, non idè est, quod sine penitentia formali deleat peccata hominis adulti, eorum memoris; sed partim quia martyrium est opus magis arduum: partim quia plus gratiæ confert, cæteris paribus.

50 Secundò, quia martyrium non tollit obligationem adhibendi media ad salutem necessaria, dum adhiberi possunt. Penitentia verò est medium necessarium ad obtinendam peccatorum veniam. Neque enim venià dignus est, qui memor, se divinam Majestatem graviter offendisse per malam voluntatem, eam non retractat. Maximè attento, quod dum in tali circumstantia nullum concipit formalem de peccatis dolorem, dum eorum memoria occurrit, videatur offensam Dei pro nihilo habere.

51 Tertio, penitentia formali præceptum peccatorem, suorum peccatorum memorem, obligat saltem in evidenti periculo mortis, in quo constitutus est peccator pro Christo statim occidendus.

52 Nuda itaque voluntas mortem patienti pro Christo, absque formali de peccatis dolore, in talibus circumstantiis dici non potest virtualis contritio, nec attritio, nec proinde virtualis peccatorum detestatio. Nec S. Thomas 3. p. q. 87. a. 1. ad 2. contrarium asserit, cum dicit, quod *passio pro Christo suscepta obinet vim baptismi; Et idè purgat ab omni culpa veniali & mortali, nisi actualiter invenerit voluntatem peccato inhaerentem.* Neque enim plus quoad hoc tribuit martyrio, quàm baptismum aquæ. Supponit proinde non deesse contritionem, vel attritionem, sicut in baptismum aquæ necessarium est. Aliàs peccator censeretur virtualiter adhuc inhaerere peccato, ut dictum est n. 50.

53 Objiciuntur quidem sacra illa oracula: *Omnis qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo. Qui*

perdiderit animam suam propter me, inveniet eam, Matth. 10.

Sed generalia oracula ista intelligenda sunt, dummodò voluntariè non omitterentur cætera ad salutem necessaria, necessitate medii, vel præcepti, v. g. baptismus aquæ, confessio mortalium post baptismum, &c. dum possibile sunt.

Rejectâ itaque illâ Vegæ sententiâ, suscipi potest quaestio, an peccatori, suorum peccatorum memori, ad salutem necessaria sit contritio ex amore Dei super omnia? an sufficiat attritio ex solo inferni timore concepta? Contritionem perfectam non requirit cum martyrio, magis quàm cum baptismum aquæ, vel penitentia Sacramento, fateor cum communi Doctorum sententia. Sufficere attritionem purè formidolosam, sive ex solo gehennæ timore, sine ullo Dei propter se amore, passim docent ii, qui docent, Sacramentum baptismi & penitentia facere de attrito contritum, id est perinde justificare, ac si aliquod ex illis Sacramentis suscipiens foret perfectè contritus. Imò Theophylus Raynaudus in lib. de martyrio per peitem id extendit ad istud martyrium. Putat enim, morientes in servitio pestiferorum ex formidolosè attritis per illud fieri contritos; id est justificari per mortem ex peste in illo servitio incuriam, si de commissis mortalibus doleant ex solo gehennæ metu, absque Dei propter se amore.

Verum opinio ista est singularis & nova, nulloque, sive divinæ Scripturæ, sive sanctorum Doctorum patrocinio suffulta. Quod autem non est sanctorum Patrum decreto sancitum, superstitiosius non est ad inventionibus præsumendum cap. 2. de transl. Episc. Præsertim in iis quæ supernaturalia sunt, à solaque Dei voluntate dependent, quæ nobis non innotescit, nisi per verbum Dei scriptum, vel traditum, vel Ecclesiæ testimonium. Neque verò ex verbo Dei scripto, neque ex tradito, neque ex Ecclesiæ testimonio habemus, quod mors illa in servitio pestiferorum, verum sit martyrium, gaudeatque privilegiis baptismi sanguinis.

Et dato, non concessio, quod gauderet, profectò nec baptismus ipse sanguinis, sive verum ac propriè dictum martyrium facit ex purè formidolosè attrito contritum, magis quàm baptismi & penitentia Sacramenta, quorum neutrum justificat impium adultum, sine Dei propter se super omnia amore, uti fusè demonstramus to. 2. l. 2. & 5. Et specialiter de baptismum sanguinis eodem lib. 2. c. 16.

Nec necesse est ibi dicta hîc repetere, sed sufficit ostendere, nullius omnino roboris esse argumenta, quæ subtilis Recentior opponit commentario 3. to. 1. tr. 1. disp. 2. n. 46. & 47.

58 Opponit utique 1°. baptismo sanguinis inesse vim aequalem, imò (juxta sanctos Patres, Cyprianum, Augustinum, & sanctum Thomam) majorem quam baptismo aquæ; quo peccator attritus justificatur.

Sed respondeo; peccatorem quidem attritum attritione dilectrice, baptismo aquæ justificari; sed non attritum attritione pure formidolosa, id est proveniente ex solo timore gehennæ, ut constabit ex dicendis de baptismo.

59 Opponit 2°. Si martyrium non justificet, nisi attritum attritione dilectrice, sive proveniente ex Dei propter se amore super omnia, sequitur 1°. quòd mors à peccatore attrito in odium fidei perpessa, non fit verus baptisimus sanguinis. 2°. quòd martyrium à peccato adulto frustra toleretur: quia cum actus externus interno nihil bonitatis addat, vi amoris Dei super omnia tantum gratiæ recipiet aciculæ punctus, quam martyrio affectus. 3°. martyrium a dultorum non esse elevatum ad gratiam ex opere operato conferendam, sed ex opere operantis dumtaxat.

60 Sed prorsus neganda est prima sequela: tam enim verus est baptisimus sanguinis, quam baptisimus aquæ sit verus baptisimus aquæ; licet non justificet, nisi attritum attritione dilectrice, juxta Tridentinum sess. 6. c. 6.

61 Prorsus etiam neganda est secunda sequela: quia sicut baptisimus aquæ frustra non recipitur à peccatore adulto, amorosè attrito, licet actus externus nihil bonitatis addat actui interno; ita similiter, &c. Neque enim verum est, quòd vi amoris Dei super omnia tantum gratiæ peccator recipiet, aciculæ punctus, quam martyrio affectus. Cum ad passionem martyrii ut plurimum concurrat major amor Dei, quam ad passionem punctio aciculæ; licet tantus amor Dei cum martyrio ad justificationem non requiratur. De passione namque punctio aciculæ Christus non dixit, quòd de martyrii passione: *Majorem hanc dilectionem non habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis.* Et S. Anselmus lib. 2. *Cur Deus homo* cap. 11. *Nullatenus seipsum potest homo magis dare Deo, quam cum se morti tradit ad honorem illius.* Deinde quamvis actus exterior per se formaliter nihil bonitatis addat actui interno efficaci; addit tamen occasionaliter, ut fatetur Objiciens commentario 2. to. 1. tr. 2. disp. 3. n. 146. Et reverà martyrii perpessio ad actus internos magis intensos excitat, quam passio aciculæ, uti rursus fatetur ibidem. Denique sanctus Thomas 3. p. q. 66. a. 12. docet, quòd *baptisimus aquæ habet efficaciam à passione Christi, & à Spiritu Sancto, quòdque hæc due causæ operantur in quolibet trinum baptismatum, aquæ scilicet, sanguinis, & flaminis, excellentissimè tamen in baptismo san-*

guinis (quòd nullus sanctorum Doctorum dixit de passione punctio aciculæ) *nam passio Christi operatur quidem in baptismo aquæ per quamdam figuralem representationem; in baptismo autem flaminis per quamdam affectionem; sed per baptismum sanguinis per imitationem operis. Similiter etiam virtus Spiritus Sancti operatur in baptismo aquæ per quamdam virtutem latentem. . . . sed in baptismo sanguinis per potissimum dilectionis & affectionis fervorem, secundum illud Joan. 15. 3. Majorem hanc dilectionem nemo habet; &c. 66. Siene (amabo!) virtus Spiritus Sancti operatur in punctio aciculæ? Hinc sanctus Doctor concludit; baptismum sanguinis esse potissimum inter tria baptismata; præminentiamque habere; non solum ex parte passionis Christi, sed etiam ex parte Spiritus Sancti. Ibidem ad 3. Et nihilominus ad 2. dicit, quòd *effusio sanguinis non habet rationem baptismi, si sit sine charitate*, puta actuali, prout patet ex eo quòd addit: *Ex quo patet, quòd baptismus sanguinis includit baptismum flaminis; qui est per charitatem actualem; de qua procedit objectio; ad quam respondet. Sic enim se habet: Baptismus sanguinis non valet sine baptismo flaminis, qui est per charitatem. Dicitur enim 1. Cor. 10. "Si tradidero corpus meum, ita ut ardeam; charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest." Legatur sanctus Doctor ibidem a. 11. immediatè præcedenti, & liquidò apparebit, quòd per baptismum flaminis intelligat charitatem actualem, cum eum ponat in eo quòd *aliquis cor per Spiritum Sanctum movetur ad credendum & diligendum Deum, & penitendum de peccatis.* De charitate proinde actuali intelligit Apostoli verba proximè allegata. Et sic Apostolo (juxta S. Thomam) contradicit, quisquis dicit, baptismum sanguinis, sine amore Dei, seu actuali charitate Christi, valere ad remissionem peccatorum.**

Ad tertiam sequelam respondeo, baptisimus sanguinis neque conferre gratiam ex opere operato, neque ex solo opere operantis, sed medio quodam modo. Non ex opere operato, sicut Sacramenta: utpote quæ ideo ex opere operato gratiam conferre dicuntur, quia eam conferunt vi actionis, nomine, & vice Christi principalis agentis exercitæ, meritumque passionis Christi moraliter continentis. Baptisimus verò sanguinis non confert gratiam per actionem, vice & nomine Christi, tamquam principalis agentis, exercitæ. Neque enim verum est dicere, quòd Christus est, qui occidit Martyres; sicut verum est dicere, quòd Christus est, qui baptizat infantes; nec mors à Tyranno nomine Christi Martyribus inferitur, uti certissimum est. Unde Augustinus lib. 13. de Civit. cap. 7. dicit, quòd *mors Martyrum non vit*

suâ in tantam utilitatem conversa est, sed opitulatione divinâ.

63 Non confert etiam gratiam ex solo opere operantis, uti probat S. Thomas in 4. dist. 4. q. 3. a. 3. ad 2. & 3. dicens, quod *baptismus sanguinis effectum liberandi à tota pœna non habet tantum ex opere operantis, id est (ut ipsemet exponit) ex devotione iustæ voluntatis. Quia quandoque, etiam in Martyre, tanta non est, ut secundum se solam, totam pœnam peccatis debitam expiare valeret; sed hoc etiam habet ex imitatione passionis Christi. Quamvis enim pœna, quam Martyr patitur, in se considerata, non esset sufficiens ad liberandum ab omni pœna; relata tamen ad causam suam, passionem utique Christi, efficaciam accipit à passione Christi, cui Martyr per talem pœnam conformatur. Cùmque loquendum sit de liberatione ab omni culpa, sicut de liberatione à tota pœna, eam profectò baptismus sanguinis non confert ex sola devotione & charitate Martyris, neque ex sola vi mortis, quam patitur; sed medio quovis modo, five (ut Augustinus loquitur) opitulatione divinâ, per quam ipsi excellentiori quodam modo, specialique Dei favore, applicatur vis, & efficacia passionis Christi (cui Martyr non solo dumtaxat affectu, sed verè & realiter conformatur) quàm soli baptismi fluminis, vel etiam baptismi aquæ.*

64 Dixi, excellentiori quodam modo: quòd enim martyrium sit majoris efficacis, quàm baptismus aquæ, vel fluminis, docet sanctus Cyprianus in epist. ad Fortunatum, vocans hoc *baptisma in gratia Moysus*. Augustinus l. 13. de Civit. Dei cap. 7. dicens, quòd *non tanti meriti sunt, qui, cum mortem differre non possent, baptizati sunt... quanti sunt hi, qui mortem differre cum possent, ideo non distulerunt, quia maluerunt Christum confitendo finire hanc vitam, quàm eum negando, ad baptismum pervenire.* Hugo de S. Victore lib. 2. de Sacram. c. 7. *Si salvus est, qui propter Deum aquam accepit... multò magis qui propter Deum sanguinem fudit. Plus est enim sanguinem dare, quàm aquam accipere.* Sanctus Thomas p... q. 66. a. 12. *Sacramentum baptismi ex duplici principio gratiam operatur, & ex virtute Spiritus Sancti... & ex virtute passionis Christi. Sed ex utroque plenius operatur martyrium... Quia si baptismi Sacramentum totam pœnam cum culpa diluit, propter figuralem representationem passionis, & mortis Christi; quantò magis mirabilem hunc effectum martyrium operabitur, quòd non in figura, sed reali imitatione Christi passionem & mortem representat? Aliam hujusce rei rationem ex sancto Anselmo habes suprâ num. 61.*

CAPUT V.

Martyrio ultrò se offerre, citra specialem S. Spiritus inspirationem, & seclusis certis circumstantiis, non licet.

ITa sanctus Petrus Alexandrinus can. 9. 65 sanctus Cyprianus, atque ex ipso sanctus Augustinus lib. 1. contra Gaudentium cap. 31. aientes, *disciplinam id prohibere. Et verè canon 60. Concilii Eliberit. prohibet eos in numero Martyrum recipi, qui ultrò, & non lacefiti, idola destruentes occidebantur.*

Et ratio est, tum quia temeritatem quamdam præsumptionemque redolet ultrò se ingerere gravissimæ tentationi; cùm tamen memores nos esse oporteat humanæ fragilitatis; ideoque à Christo orare jubeamur, *vigilate & orate, ne iniretis in tentationem, & non pauci, qui tentationi illi ultrò se ingesserant, à constantia defecerint, uti de Cointho quodam legitur in epistola Ecclesie Smirnenfis ad Ecclesias Ponti. Tum quia (ut dicitur can. 9. S. Petri Alexandrini) scriptum est in Evangelio Marci 13. Tradent vos in Conciliis, & in Synagogis vapulabitis. Tradent dicit, non vos ipsos tradetis, & ad Reges & Principes ducemini propter nomen meum; non vos ipsos ducetis. Nam nos ipsos à loco in locum vult transire, dum sunt qui nos persequantur, propter nomen ejus, sicut eum rursum dicentem audivimus: "cùm vos persecuti fuerint in una civitate, fugite in aliam." Tum denique quia, uti rursum arguit Petrus Alexandrinus ibidem, non vult Christus nos ad diaboli stipratos satellitesque confugere, ne ipsis quoque multifaria mortis causa simus, ut qui ipsos & asperiores esse cogamus, & opera mortifera peragere; sed expectare, & nobis cavere, vigilareque & orare, ne intremus in tentationem.*

Dixi 1°. citra specialem S. Spiritus inspirationem. Legimus enim de multis Sanctis, quorum exempla in suspitionem nefas est adducere, quòd ex ea inspiratione ultrò se ad martyrium obtulerint. Videri potest Eusebius Pamphil. l. 7. Eccles. Hist. c. 11. Et Nicephorus Calistus l. 7. c. 13.

Dixi 2°. seclusis certis circumstantiis. Id enim in sequentibus circumstantiis licitum esse praxis Sanctorum ostendit. 1°. ut Martyrum in tormentis deficientium animos erigamus. 2°. ut grandem ruinam fidelibus alioquin imminentem avertamus. 3°. dum infideles ex hoc convertendos prævidemus, vel fideles alioqui à fide defecturos. 4°. ut Tyranni audaciam, feritatem, persecutio-nisque impetum reprimamus. 5°. quotiescunque Dei gloria & causa publica magni momenti id exigat.

CAPUT VI.

Virtutes fortiudini annexæ.

69 Quatuor sunt, ut ex Tullio recenset S. Thomas q. 128. scilicet magnanimitas, magnificentia, patientia, perseverantia. De quibus §§. seqq.

§. I.

Magnanimitas, ipsiusque cum humilitate conciliatio.

70 Magnanimitas est virtus, quæ ad opera magna & heroica, quæ talia, in omni virtutum genere inclinât, non finaliter propter honorem, sed propter Deum. Specialis est virtus. Quamvis enim omnis virtus perfecta extendat se ad opera magna sui generis; non tamen quæ magna, sive (ut S. Thomas loquitur) non ratione cuiusdam excellentiæ; uti magnanimitas. Quæ tamen nil in rebus creatis æstimat magnum, nisi virtutem, quæ animum perficiens manet in æternum, ad finemque deducit ultimum, nec ab invito rapi potest. Cætera, ut divitias, voluptates, & sæculi honores parvifacit, quia non perficiunt animum, & ab invito rapi possunt, & sæpè utentis vitio ab ultimo fine abducunt.

71 Absit proinde à magnanimo, magna operari propter honorem. Neque enim virtutis opus est propter honorem, sed honor propter virtutem; nec istius ordinis inversio esse potest nisi vitiosa. Unde magnanimitatis est honorem & laudem apud homines non quærere, sed contemnere. Eò quòd contemptus ipsius, opus heroicum sit humilitatis, prohibeatque Christus justitiam nostram facere coram hominibus, ut videamur ab eis, Matth. 6.

72 Non audiendus ergo Burghaber, centuriâ 1. casu 40. ad 4. dicens, non apparere, cur non liceat operari propter honorem cum debita moderatione. Nec alius Recentior, aiens, sine peccato moderatè appeti posse honorem ex re bona, idque colligi ex sancto Thoma q. 131. a. 1. ad 3. Sicut enim appetitus voluptatis & divitiarum propter se illicitus est; ita & appetitus gloriæ & honoris, prout to. 1. demonstravi, docetque sanctus Augustinus lib. 5. de Civit. Dei c. 13. hisce verbis: *Sanius videt, qui & amorem laudis vitium esse cognoscit.* Quæ verba refert, approbatque sanctus Thomas q. 132. a. 1. Nec dubium est, appetitum honoris propter se, ad ambitionem pertinere, magnanimitatemque eo ipso desinere esse virtutem, quo magna operatur finaliter propter honorem. *Neque enim est vera virtus, nisi quæ ad eum finem tendit, ubi est bonum hominis, quo melius non est.* Augustinus lib. 5. de Civitate Dei cap. 12.

Nec refert, quòd magnanimitas verberetur circa magnos honores, ut S. Thomas dicit q. 129. Sic enim verifatur circa magnos honores, sicut temperantia circa magnas voluptates, iis non fruendo, sive propter se eas non appetendo, sed iis moderatè propter aliud utendo.

Et isto sensu sanctus Doctor q. 132. a. 74. 1. dicit, quòd *appetitus honoris vel gloriæ non nominat aliquid vitiosum*: quia ordinatè appeti possunt, quatenus utilia ad glorificandum Deum, vel ad proficiendum in bono per modum stimuli ad summum cuiusque virtutis.

Magnanimitati per defectum opponitur *puffillanimitas*; per excessum *presumptio*, *ambitio*, & *inanis gloria*.

Puffillanimitas vitium est, quo quis res magnas, quibus gerendis aptus est ex donis Dei, vel magnos honores, quibus dignus est, sibi legitime oblatos, ex animi parvitate, nimiaque abiectione refugit, suamvè authoritatem, dignitatem, honorem, & privilegia tueri negligit, quatenus id necessarium & conducibile est ad Dei honorem, vel publicam utilitatem. Licitum quidem est honores legitime oblatos, ex consideratione propriæ infirmitatis, humiliter recusare, tametsi iis dignus sis cum Dei adiutorio: sic enim fecit Moyse Exodi 3. Hieremias cap. 4. sed non pertinaciter, neque ex puffillanimitate. Neque dignos honores recusare jubet humilitas, imò prohibet magnanimitas, germana soror humilitatis. Nam, ut S. Thomas ait q. 129. a. 3. ad 4. *in homine invenitur aliquid magnum, quòd ex dono Dei possidet; & aliquis defectus, qui comperit ei ex infirmitate natura.* Magnanimitas ergo facit quòd homo se magnis dignificet (id est magnis honoribus, aut magnis rebus gerendis parem existimet) secundam considerationem donorum quæ possidet ex Deo... *Humilitas autem facit, quòd homo seipsum parvipendat, secundam considerationem proprii defectus.* Similiter etiam magnanimitas contemnit alios, secundam quòd deficiunt à donis Dei (non enim tantam alios appetiatur, quòd pro eis aliquid indecens, id est contra officium & decorum, faciat) sed humilitas alios honorat, & superiores æstimat, in quantum in eis aliquid inspicit de donis Dei. Unde dicitur in Psalm. 14. de viro iusto: "Ad nihilum deductus est in conspectu ejus malignus.... timentes autem Dominum glorificat." Et sic patet, quòd magnanimitas, & humilitas non sunt contraria, quamvis in contraria tendere videantur secundum diversas considerationes. Sic humillima Virgo Virginum, salvâ humilitate suâ summâ, agnovit, quòd fecit sibi magna qui potens est, propter quæ beatam ipsam dicerent omnes generationes. Sic Daniel c. 2. salvâ humilitate, Nabuchodonolori dixit: *Sapientia est in me plusquam in cunctis viventibus.* Et Patriarcha Joseph, Genes. 44. fratribus

dixit: *An ignoratis quod non sit similis mihi in augurandi scientia?* Et q. 162. a. 2. ad 2. *Tendere (inquit) in aliqua majora, ex propriarum virium confidentia, humilitati contrariatur. Sed quod aliquis, ex confidentia divini auxilii, in majora tendat, hoc non est contra humilitatem.* De qua plura lib. 8. cap. 8. §. 5.

77 De præsumptione, ambitione, & inani gloria to. 1. differimus. *Præsumptio est nimia confidentia, quâ quis ea aggreditur, quæ vires suas excedunt, ut dum homo non satis idoneus, præsumit exercere officium Confessarii, Medici, Advocati, vel appetit officium Superioris, &c. Peccatum est mortale, dum ex hoc sequitur, vel sequi natum est notabile nocumentum proximi, spirituale, vel corporale.*

78 *Ambitio est inordinatus appetitus honoris, cum scilicet quispian honorem appetit, nec debitum, nec oblatum, vel illegitimè oblatum, & indebitum, vel illegitimis mediis utitur ad eum consequendum. Qua in re frequenter incurritur mortale peccatum.*

79 *Vana gloria, est vana gloriæ cupiditas. Ad cujus evidentiam S. Thomas q. 132. a. 1. observat, gloriam posse dici vanam tripliciter. 1º. ex parte rei, de qua quis gloriam quærit, dum scilicet gloriam quærit, vel de re quam non habet, vel de eo quod non est gloriâ dignum. 2º. ex parte ejus à quo quis gloriam quærit, puta hominis, cujus iudicium adeo est obnoxium errori, ut sapè laudanda vituperet, laudet vituperanda. 3º. ex parte ejus qui gloriam appetit, quia gloriam concupitam ad debitum non refert finem, scilicet ad gloriam Dei, vel salutem proximi. Non quod humana laus & gloria in se culpanda sit, sed quia propter ipsam laudem operari hoc est vanitatem inners, ait S. Augustinus conc. 12. in Plal. 118. Unde quamvis gloriæ cupiditas plerumque sit peccatum veniale, est tamen perniciosum. Quia omni insidiatur virtuti, operisque, quamlibet eximii, virtutem perdit & meritum, si affectu inanis gloriæ fiat. Neque enim verè est virtuosus, qui propter humanam gloriam opera virtutis operatur (ait S. Thomas ibidem ad 2.) ut probat S. Augustinus l. 5. de Civitate Dei cap. 12.*

§. II.

Magnificentia.

80 **M**agnificentia est virtus inclinans ad magna opera externa, magnis sumptibus facienda, quando id ratio, & divinæ Legis regula postulat, v. g. ad magnos sumptus faciendos ad extruccionem dotationemque Templorum, fundacionem Monasteriorum, Xenodochiorum, Collegiorum, &c. Duplex est, publica & privata. Publica est, cum ad publicos usus, pios vel poliicos magni sumptus conferuntur. Privata, cum magnifica munera in quempiam privatam confe-

runtur, vel pertinentia ad usum proprium magnificè fiunt, dum id ratio decori, seu personæ dignitas postulat. Quia verò nullus finis humanorum operum est adeo magnus, sicut honor Dei; idèò magnificentia præcipue magnum opus facit in ordine ad honorem Dei. Unde Philosophus 4. Ethic. dicit: *honorabiles sumptus sunt maxime, qui pertinent ad divinam sacrificia. Et circa hoc maxime fudet magnificus. Et idèò magnificentia conjungitur sanctitati; quia præcipue ejus effectus ad Religionem sive sanctitatem ordinatur.*

Magnificentia per defectum opponitur 81 *parvificentia*; per excessum *profusio*. *Parvificentia*, vitium est, quo pecuniæ nimis amator, deficit à justa proportionem, quam ratio decori postulat, inter opus faciendum, & sumptus pro eo faciendos; vel quo minus largitur alicui, quam personæ & dignitati ipsius conveniat. Plerumque non est nisi veniale, ut innuit S. Thomas q. 35. a. 1. ad 3. Est tamen mortale, dum quis ad opus magnum obstrictus est voto, juramento, vel testamento, & in eo faciendo ita sumptibus parcit, ut ratio notabiliter lædatur, vel opus periculo ruinæ exponatur. *Profusio* est cum plures sumptus fiunt, quam opus susceptum, vel personæ qualitas postulat. Peccatum est mortale, si conjunctum habeat notabile proximi detrimentum, v. g. si prodigus per hoc impotentem se reddat ad solutionem debitorum, largitionem elemosinarum, &c.

§. III.

Patientia.

Duplex est fortitudinis actus, scilicet 82 *aggredi & sustinere*, quos inter sustinere difficilius est quam aggredi. Qui enim sustinet, jam sentit periculum, imò & malum. Qui verò aggreditur, ea respicit ut futura. Difficilius verò est non moveri à præsentibus, quam à futuris. Deinde sustinentia diuturnior est quam aggressio: cum aggredi quis aliquid arduum possit ex subito motu. Unde Philosophus dicit, quosdam esse prævolantes ante pericula, qui in periculis ipsis discedunt.

Sustinentia itaque, seu patientia à Tullio 83 *definitur, honestatis aut utilitatis causa rerum arduarum & difficultum voluntaria ac diuturna perperio.* Ab Augustino, *virtus, quâ mala quo animo toleramus, ne animo bona deseramus, per qua ad meliora perveniamus.* l. de patientia c. 11. Officium proinde ipsius est roburare animum adversus dolorem & tristitiam, ne difficultate & arduitate operis fractus, à bono suscepto ad malum deflectat. Nam, ut Augustinus profequitur, *impatientes, dum mala pati nolunt, non efficiunt ut à malis eruantur, sed ut mala graviora patiantur. Patientes autem, qui mala malunt non committendo ferre, quam non ferendo committere, & leviora faciens que* per

per patientiam patiuntur, & peiora evadunt, quibus per impatientiam mergerentur. Bona vero aeterna & magna non perdunt, sed promerentur, dum malis temporalibus brevibusque non cedunt. . . . Neque enim aeterna erit patientia (inquit c. 10.) quae necessaria non est, nisi ubi toleranda sunt mala; sed aeternum erit quod per patientiam pervenitur, tamque magnum, ut non sint condigna passiones hujus temporis ad futuram gloriam, quae revelabitur in nobis, dum modo Christiana sit patientia nostra. Non enim sicut omnes qui sciunt, sunt participes scientiae, ita omnes qui patiuntur, sunt participes patientiae (ait c. 6.) sed qui passione reflectuntur, hi patientia veritate laudantur, hi patientia munere coronantur. Passione vero reflectuntur, qui propter bonam causam, seu Deum, mala tolerant sine murmure contra Deum, sine odio adversus inferentes mala, & sine excessu doloris, aut tristitiae.

84 Vitia patientiae opposita sunt insensibilitas, & impatientia. Insensibilitas ei opponitur per defectum, impatientia per doloris excessum. Vitiosum est enim, naturaeque humanae dissentaneum, nec propriis malis tangi, nec alienis: cum id duritiae sit signum, veritatisque amicitiae, & vitae politicae indecorum. Vitiosa quoque impatientia: utpote quae excessivè quis dolet, vel ex dolore à recto discedit.

§. IV.

Perseverantia.

85 Perseverantia dupliciter accipitur. Uno modo, ut virtus adjuncta fortitudini,

per quam homo firmum habet propositum in opere bono persistendi, usque ad illius consummationem, & de facto persistit, non obstantibus molestiis & difficultatibus, ex actus diurnitate provenientibus. Quia vero aliquae sunt virtutes, quarum actus per totam vitam morali quodam modo durare, frequenterque exerceri debent, scilicet fides, spes, charitas, &c. idè respectu ejusmodi virtutum actus perseverantiae non consummatur, nisi in fine hujus vitae mortalis. Et propterea alio modo perseverantia sumitur ab Augustino pro ea quae usque in finem perseveratur in Christo. Finem autem dico, quo vita ista finitur, in qua tantummodo periculum est ne cadatur. Lib. de dono persever. cap. 1.

Vitia perseverantiae opposita sunt, mollietas per defectum, & pertinacia per excessum. Mollietas, ex vitae mollis & delicatae consuetudine, labores, & difficultates bonorum operum sustinere refugit. Pertinacia firmiter manet in propria sententia, vel actione suscepta, ubi non oportet, vel plusquam oportet, nullam habitam rationem difficultatum, vel rationum quae animum ab his revocare deberent. Quod profecto fatuae superbiae argumentum est. Nam, ut Seneca lib. 4. de benefic. c. 38. ait, non est levitas a cognito, & damnato errore discedere, & ingenue fatendum est, aliud putavi, deceptus sum. Hac vero superba stultitia perseverantia est, quod semel dixi, quaecumque est, firmum, ratumque sit. Non est turpe eum re mutare consilium.

LIBER OCTAVUS.

AMOR TEMPERANS,

Sive

DE TEMPERANTIA.

87 **U**m temperantiae sit, appetitum cohibere ab earum rerum amore, quae inordinatè amantur, & maxime ab inordinato amore esculentorum, poculentorum, venerorumque: circa res istas planè necessarius est ordo amoris. Optima proinde temperantiae regula est, quam Augustinus tradit lib. de morib. Eccles. c. 19. Habet vir temperans in hujuscemodi rebus moralibus & sumentibus vitae regulam utroque Testamento firmatam, ut eorum nihil diligat, nihil per se appetendum putet, sed ad vitam hujus, atque officiorum necessitatem, quantum fas est, usurpet, mentis modestiam, non amantis affectum.

Tom. II.

Siquidem, ut Apostolus ait ad Tit. 2. apparuit gratia Dei & Salvatoris nostri omnibus hominibus, erudiens nos, ut abnegantes impietatem, & secularia desideria, sobrie, iuste, & pie vivamus in hoc saeculo, expectantes beatam spem, & adventum gloriae magni Dei, & Salvatoris nostri Jesu Christi. Et quænam est illa gratia Dei & Salvatoris, quæ sic apparuit erudiens nos, ut sobrie vivamus, quantum ad nos, iuste ad proximum, pie ad Deum; nisi illa quæ nobis peccati odium, & justitiae inspirat amorem, interius illustrando mentem cognitione veritatis, & inflammando cor amore rectitudinis? nisi illa,

S f